

pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä

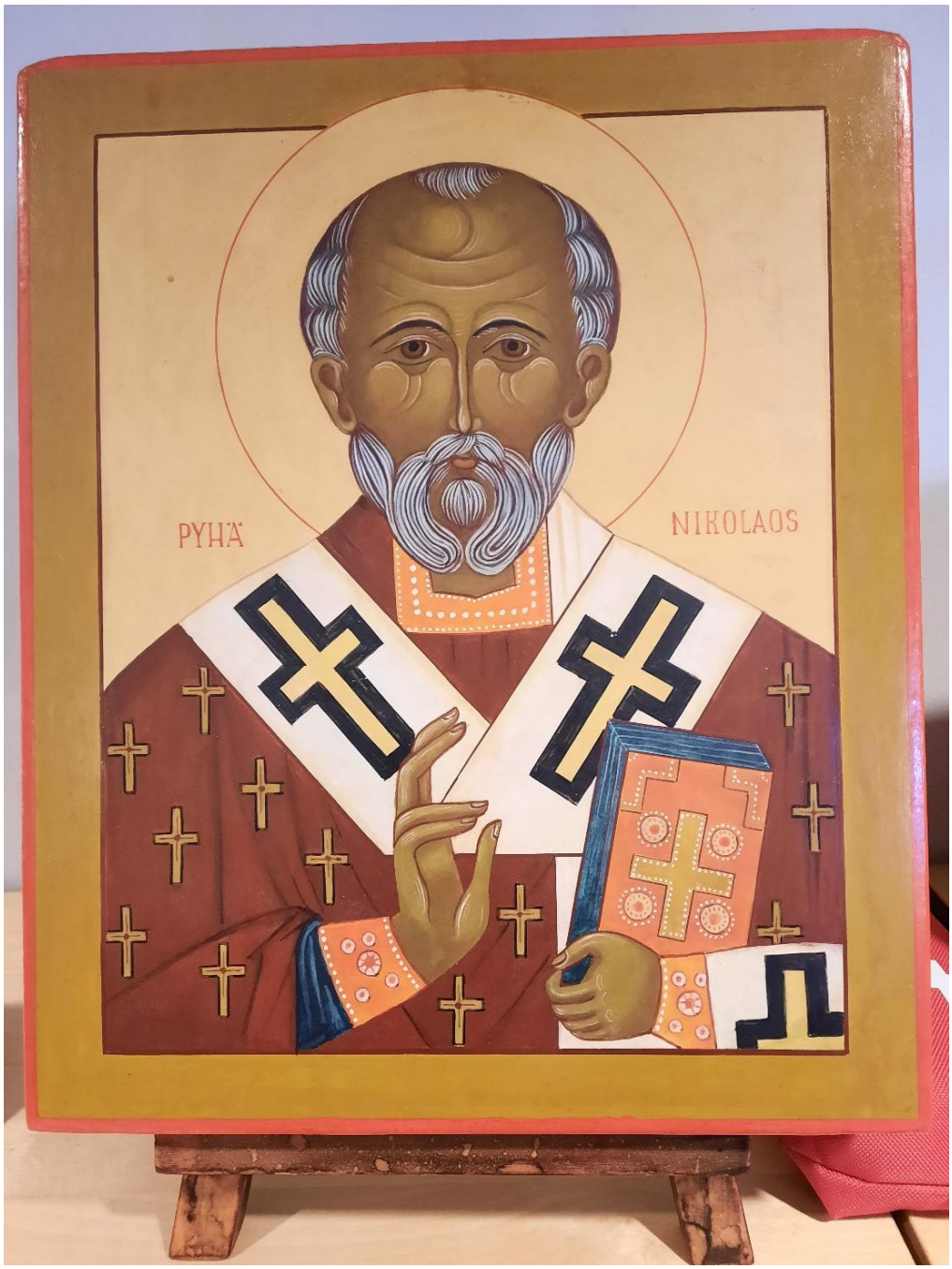
6.12.

Sisällys

Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä 3
Sinterklaas 8
Pyhän Nikolaoksen lahjat 10
Appelsiinit tai mandariinit 10
Kolikot 10
Karkkikepit 11
Lahjaintuojat 12
Pyhät 13
Papparaiset 14
Jouluevankeliumin hahmot 15
Kansanperinteen hahmot 16
Pyhän Nikolaoksen apurit 17
Mikä on lahja? 18
Joulu ja pukki 21
Pan 21
Talvipäivänseisauksen vuohiuhri 22
Yulepukki 23
Kekrin, joulun ja loppiaisen vuohivieraat 24
Nikolaoksen-päivän herkut 29
Merenkulkijoiden ja matkustavaisten suojelija 33
Vinkkejä pyhän Nikolaoksen päivän viettoon kotona 35
Itsenäisyyspäivä 36

Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä

Suomen itsenäisyyspäivänä, 6.12. vietettävät ortodoksiset ja katoliset kristityt pyhän Nikolaos Ihmeidentekijän muistopäivä. Karjalassa juhla tunnetaan myös nimellä Syys-Miikkula tai Talvi-Miikkula. Toukokuussa (9.5.) vietettävä pyhän Nikolaoksen reliikkien siirtämisen juhla puolestaan on Kevät-Mikkula. Joillakin alueilla pyhän Nikolaoksen päivä oli Mihailanpäivä.

Pyhä Nikolaos on laajasti tunnettu ja rakastettu pyhä koko katolisessa ja ortodoksisessa maailmassa. Hänen muistopäiväänsä vietetään suurin juhlallisuuksin monissa maissa. Tunnetuin Nikolaoksenpäivän perinne on epäilemättä lahjojen antaminen lapsille. Pyhä Nikolaos onkin modernin joulupukin esikuva.

Pyhä Nikolaos oli Lykean Myrran (nyk. Turkin etelärannikkoa) piispa 300-luvulla. Hänen vanhempansa jättivät hänelle suuren omaisuuden, jonka hän jakoi salassa köyhille. Pyhä Nikolaos tuli tunnetuksi nimenomaan vähäosaisten ja sorrettujen puolustajana ja auttajana. Hän oli kuuluisa lempeydestään, oikeudenmukaisuudestaan ja nöyryydestään.

Ikonissa pyhä Nikolaos kuvataan pukeutuneena omoforiin ja pitelemässä evankeliumia. Nämä ovat tyypilliset esipaimenen atribuutit. Korkea, ryppyinen otsa ja harmaa parta kuvaavat viisautta.

Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä, Myrran piispa - Suomen ortodoksinen kirkko

Nikolaos Ihmeidentekijä – Ortodoksi.net

Ortodoksinen kulttuurikeskus :: Nikolaos Ihmeidentekijä

Pyhän Nikolaoksen koljadat

Nikolaos, esipaimenemme (Pyhiinvaeltajan laulu)

Nikolaos, esipaimenemme (Mutshoit-lauluyhtye)

Nikolaos, pyhä esipaimen (Pyhän Hermanin lapsikuoro ja varhaisnuorten kuoro)

Videot

Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä

Arkkimandriitta Mikael: Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä

Akatistos pyhälle Nikolaokselle

Uskon ohjeeksi, lempeyden esikuvaksi
asiain totuus osoitti sinut laumallesi.
Sen tähden olet sinä saavuttanut nöyryydelläsi ylhäisen aseman
ja köyhyydessäsi rikkauden.
Rukoile, oi isä esipaimen Nikolaos,
Kristusta Jumalaamme
pelastamaan meidän sielumme.

(4. säv.)

Pyhän Nikolaoksen muistopäivän (6.12.) lisäksi häntä muistellaan seuraavina päivinä:

9.5. muistellaan pyhän Nikolaoksen reliikkien siirtoa Bariin, Italiaan.
29.7. on pyhän Nikolaoksen syntymän muisto.
Helatorstain jälkeisenä sunnuntaina pyhää Nikolaosta muistellaan
muiden Nikean ensimmäisen kirkolliskokouksen pyhien isien kanssa.
Lisäksi pyhää Nikolaosta muistellaan joka viikon torstaina.

Suomessa on lukuisia pyhälle Nikolaokselle pyhitettyjä kirkkoja ja rukoushuoneita. Kuopion katedraali on pyhitetty NIkolaos Ihmeidentekijälle, minkä lisäksi temppelijuhlaansa Nikolaoksenpäivänä viettävät ainakin Imatran, Joensuun, Kotkan, Rauman, Tampereen ja Vaasan kirkot.

Valamon luostarin karjalaistyylinen rantatsasouna on pyhitetty pyhälle Nikolaokselle.

Kevät-Miikkula 9.5.

Karjalassa sekä Jyrinpäivä (ks. 23.4.) että Kevät-Miikkula liitettiin peltotöiden aloittamiseen, karjan laitumelle laskuun ja ylipäätään maatöihin ryhtymiseen.

Jyrinpäivää vietettiin vanhan kalenterin mukaan toukokuun alussa, joten päivät ovat kalenteriuudistuksen myötä saattaneet mennä keskenään sekaisin.

» Kevätmiikkula

Sinterklaas

Pyhä Nikolaos tuli tunnetuksi siitä, että toi yön pimeyden turvin salaa lahjoja köyhille, erityisesti lapsiperheille. Hän jätti rahasäkkinsä ikkunan alle, mutta joskus hän jäi myös kiinni öisillä retkillään. Kiinni jäädessään hän esitti toiveen, ettei hänen salaisuuttaan paljastettaisi, sillä hän kaihtoi ihmisten kiitosta, ja tahtoi lahjansaajien kiittävän Jumalaa. Rikkaudestaan huolimatta esipaimen Nikolaos itse eli hyvin vaatimattomasti ja askeettisesti.

Tunnetuin pyhän Nikolaoksen päivän perinne on ”Secret Santa”. Lapset jättävät juhlan aattona, nukkumaan mennessään kenkänsä tai sukkansa esille, joko takan eteen, eteiseen tai sängyn viereen. Kenkiin jätetään porkkana tai muuta rouskutettavaa pyhän Nikolaoksen aasille.

Yöllä porkkanat häviävät ja pyhä Nikolaos täyttää kengät lahjoilla. Kyseessä voi olla jouluinen lahjapaketti, mutta usein kengistä löytyy appelsiini, karkkikeppejä ja kolikoita. Nämä kaikki symboloivat pyhää Nikolaosta ja hänen hyväntekeväisyyttään.

Perinne on kaikkialla sama, mutta pienin vivahde-eroin. Esim. Ukrainassa pyhän Nikolaoksen lahjat löytyvät tavallisesti lapsen tyynyn alta.

Joulusukka roikkuu takan reunalla. Tämä liittyy legendaan, jonka mukaan pyhä Nikolaos heitti rahasäkkinsä sisään savupiipusta, ja kolikot tippuivat takan reunalla kuivumassa oleviin kenkiin ja sukkiin. Joissakin maissa legenda liitetään nykyään joulupukkiin. Lapset jättävät joulupukille keksiä ja kaakaota, ja porolle porkkanan. Yöllä joulupukki tulee savupiipusta ja sukkiin ilmestyy lahjoja.

Englannin kielen ilmaisu **Santa Claus** tulee hollannin kielen sanasta Sinterklaas, mikä tarkoittaa pyhää Nikolaosta.

Ortoboxi-tehtävät

Nikolaos - etsi erot

Pyhä Nikolaos

Pyhä Nikolaos

nikolaos.pdf

Pyhän Nikolaoksen lahjat

Appelsiinit tai mandariinit

Sitrushedelmät ovat talviaikaan olleet kullan arvoisia. Sen lisäksi, että ne ovat olleet arvokkaita ja harvinaisia, makeita herkkuja, niiden väri ja muoto on nähty viittauksena pyhän Nikolaoksen rahasäkkeihin, joita hän jätti hädänalaisten ikkunoiden alle tai tiputti savupiipusta.

Kuva: Pixabay/ fietzfotos

Joulun aikaan käytetään myös paljon kuivatuista tai sokeroiduista appelsiinin siivuista tehtyjä koristeita. Nämä kuvaavat kolikoita, joita myös annetaan lapsille Nikolaoksenpäivänä. Myös appelsiininkuorista tehdyt öljylamput kuuluvat joulunaikaan.

Kolikot

Jos ennen appelsiinit ja mandariinit kuvasivat rahasäkkejä ja kolikoita, niin nykyään pyhä Nikolaos monesti tuo lapsille ihan oikeita kolikoita tai suklaakolikoita. Jos lapsiperheessä paastotaan joulupaaston aikana karkeista, voi suklaakolikot säästää jouluun. Ehkä muutaman voi sentään juhlan kunniaksi syödäkin!

Alankomaissa pyhä Nikolaos tuo kruidnoten-pipareita. Nekin muistuttavat kolikoita.

Karkkikepit

Jouluinen karkkikeppi kuvaa piispan sauvaa. Se on makeisena hyvin vanha ja legendan mukaan niitä jaettiin lapsille katolisissa maissa pitkien piispallisten palvelusten aikana. Näin lapset jaksoivat pitkän palveluksen, mutta samalla karkki muistutti heitä esipaimenen läsnäolosta.

Kuvat: Pixabay/ FrauLehrerin (vasen kuva) TanteTati (oikea kuva)

Karkkikeppi joutui yllättävän kiistanalaiseen asemaan reformaation myötä. Katolisessa Euroopassa oli totuttu leipomaan pyhien esipaimenten muistoksi pullapiispoja, joilla oli paimensauvanaan karkkikeppi. Protestantit pyrkivät eroon pyhien kunnioituksesta, mutta halusivat kuitenkin pitää pullansa. Asia ratkaistiin kääntämällä karkkikeppi ylösalaisin, jolloin siitä tuli piippu. Ei siis kannata hämmästyä, jos jossain törmää piippua polttelevaan pullaukkoon pyhän Nikolaoksen päivänä.

Mikä on Secret Santa?

Pikkujoulujuhlien vakio-ohjelmanumero on Secret Santa. Jokainen juhliin osallistuja on saanut etukäteen sattumanvaraisesti jonkun toisen osallistujan nimen, ja tälle henkilölle hänen tulee ostaa lahja. Lahjan antajan henkilöllisyys jää mysteeriksi.

Niin. Pyhää Nikolaostahan tässäkin leikitään.

Lahjaintuojat

Joululahjojen antamisen perinnettä ei voi johtaa yhdestä lähteestä. Antiikin Roomassa jo jaettiin lahjoja, kun vietettiin Saturnalia-juhlaa talvipäivänseisauksen tienoilla. Skandinaavien Odin-jumala jakoi kilteille lahjoja ja tuhmille risuja. Idän tietäjät toivat Kristukselle syntymäpäivälahjoja, mikä on varmasti vaikuttanut, paitsi joululahjaperinteeseen, myös syntymäpäivälahjojen antamiseen. Lisäksi sellaiset pyhät kuin Nikolaos ja Basileios yhdistetään hyvän tekemiseen ja salaisiin lahjoihin.

Tänä päivänä lahjoja annetaan ja saadaan monena eri päivänä, marraskuusta tammikuuhun. Lahjaintuojia on moninainen joukko. Heidät voisi jaotella sen mukaan, tuovatko he lahjansa ennen joulua, jouluna, uutenavuotena vai loppiaisena. Tässä heidät on kuitenkin jaoteltu vähän eri tavalla.

Kuva: Pixabay/ lafynfyx

Joululahjat avataan, paikallisesta perinteestä riippuen, joko aattoiltana, keskiyöllä tai jouluaamuna. Jotkut saavat lahjansa jo ennen joulua, pyhän Nikolaoksen päivänä. Toisinaan taas lahjat saadaan joulun jälkeen, uutenavuotena tai vasta loppiaisena.

Pyhät

Keski-Euroopassa **pyhä Martinos** tuo lahjoja joillekin lapsille muistopäivänään (ks. 11.11.) Pyhän Martinoksen perinteet muistuttavat hyvin paljon pyhän NIkolaoksen päivän vastaavia. Illalla lapset jättävät heinää pyhän Martinoksen ratsulle ja aamulla tyynyn alta tai sukista löytyy yllätys. Pyhä Martinos jakaa lapsille makeisia myös kulkueiden ja näytelmien yhteydessä, joita järjestetään hänen muistokseen.

Ylivoimaisesti tunnetuin lahjaintuoja on **pyhä Nikolaos** Ihmeidentekijä, joka jättää juhlayönään lasten kenkiin, sukkiin ja tyynyn alle kolikoita ja makeisia.

Pohjois-Italiassa lahjoja tuo **pyhä Lucia**! (Ks. 13.12.) Italialaisten rakastama neitsytmarttyyri ratsastaa aasilla ja matkakumppaninaan hänellä on Castaldo. Adventin alkaessa lapset kirjoittavat lahjatoiveensa pyhälle Lucialle. Lucianpäivän aattona aasille jätetään porkkana, Lucialle kahvia ja Castaldolle lasi viiniä. Aamulla lahjat löytyvät jostain hauskasta paikasta. Saksassa pyhän Lucian kanssa saattaa liikkua hänen paha kaksoisolentonsa, Lutzelfrau.

Kreikassa ja Kyprokselle lahjat tuo **pyhä Basileios** Suuri, uudenvuodenyönä (ks. 1.1.) Pyhä Basileios oli hänkin salainen hyväntekijä, ja lahjat tavallisesti piilotetaan, aivan kuten kolikkokin piilotetaan pyhän Vasilin kakkuun.

Kuva: Wikimedia Commons/ Roel Jorna

Pyhien esipaimenten Nikolaoksen ja Martinoksen kunnioitus on osin sekoittunut eurooppalaisessa kansanperinteessä. Pyhä Nikolaos on kuvattu usein valkoisen hevosen selässä, vaikka valkea ratsu on itse asiassa pyhän Martinoksen kulkuneuvo. Molemmat myös pukeutuvat punaiseen viittaan ja jakavat lapsille makeisia ja lahjoja. Molempien muistopäivänä myös leivotaan pullapiispoja.

Papparaiset

Joulupukki on varmasti tunnetuin lahjaintuoja. Nykyään joulupukin myyttinen hahmo on sekoitus kansanperinnettä, pyhän Nikolaoksen kulttia ja amerikkalaista Coca-Cola-mainosta. Suomessa joulupukki on omaksunut paljon kekri- ja nuuttipukilta. Tanskassa julenissen on lainannut paikallisesta kansantarustosta.

Ennen joulupukkia esimerkiksi Englannissa ja Ranskassa lahjat toi toinen myyttinen hahmo, **Joulu-ukko** (ranskaksi Pere Noel, englanniksi Father Christmas). Iranissa lahjat tuo Baba Nowruz, kevätpäiväntasauksena, jolloin juhlitaan uutta vuotta.

Entisen Neuvostoliiton maissa lahjat tuo **Pakkasukko** (ven. Дед Мороз, Ded Moroz). Pakkasukko on slaavilaisen mytologian hahmo, joka valjastettiin lahjaintuojaksi korvaamaan pyhää Nikolaosta, aikana, jolloin kristillisten juhlien viettäminen oli kielletty. Venäjällä joulua vietetään edelleen juliaanisen kalenterin mukaan, mutta Pakkasukko tuo lahjat jo uutenavuotena (ks. 1.1.)

Kuva: Wikimedia Commons

Old Christmas riding a goat, Robert Seymour, 1836

Joulu-ukko (Father Christmas) on mm. Ranskassa ja Englannissa tunnettu myyttinen joulun ruumiillistuma. Hahmossa on kaikuja esikristillisestä yule-juhlasta, sillä hänet on kuvattu vuohen selässä.

Jouluevankeliumin hahmot

Saksassa protestantit halusivat eroon pyhien kunnioituksesta ja lahjaintuojaksi valjastettiin itse Kristus-lapsi (**Christkind**). Samalla lahjojen antamisen ajankohta siirtyi pyhän Nikolaoksen päivästä Kristuksen syntymän juhlaan. Roomalaiskatoliset ympäri Eurooppaa omaksuivat Kristus-lapsen lahjaintuojakseen 1900-luvulla. Koska vauvan on vaikea tuoda lahjoja, Kristus-lapsi päädyttiin kuvaamaan vaaleahiuksisena enkelinä. Ja mikä huvittavinta, katoliset yhdistivät pyhän Nikolaoksen ja Kristus-lapsen perinteet: paikoin Kristus-lapsi-enkeli kiertää yhdessä pyhän Nikolaoksen kanssa jakamassa lahjoja.

Espanjassa ja joissakin latinomaissa lapset odottavat lahjojaan loppiaiseen asti. Tällöin juhlitaan **Melkioria, Gasparia ja Balthasaria**, idän tietäjiä tai kolmea kuningasta, jotka toivat Kristukselle lahjaksi kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Ennen loppiaista lapset kirjoittavat tietäjille lahjatoiveensa. Illalla tietäjien kameleille jätetään heinää tai porkkana, sekä vettä. ja aamulla lasten kengissä on lahjoja. (Ks. 6.1.)

Kuva: Flickr/ Dave

Tässä Kristus-lapsi, kuvattuna kultakutrisena enkelinä, on lahjakierroksella papparaisen kanssa, joka on ehkä pyhä Nikolaos, tai sitten joulupukki tai joulu-ukko. Perinteet ovat menneet iloisesti sekaisin tässäkin.

Kansanperinteen hahmot

Ei ole olemassa mitään puhtaasti kristillistä perinnettä. Kristinusko on aina juurtunut johonkin paikalliseen, olemassa olevaan kulttuuriin, hylännyt siitä jotakin, omaksunut jotakin ja oppinut elämään rinnakkain lopun kanssa. Joulun lahjaintuojien kohdalla tämä tarkoittaa, että erilaiset kansanperinteen hahmot kulkevat jakamassa lahjoja rinta rinnan pyhien kanssa, tai itsekseen.

Pohjoismaissa kansantaruston tontut ja haltiat ovat liikkeellä enää vain joulun aikaan. Suomessa ja ruotsissa **jultomten**, joulutontut, ovat joulupukin uskollisia pikku apureita. Islannissa lahjat saadaan jouluveikoilta (**jólasveinar**), jotka samalla tekevät kepposia.

Baskimaalla lahjat tuo **Olentzaro**, kansanperinteen lempeä jättiläinen. Olentzaro kuuluu Pyreneillä elävään jättiläisten heimoon, joka ainoana lajissaan jäi omaksumaan kristinuskon. Italian kielen sana jättiläinen (jentillak) tulee latinan kielen pakanaa tarkoittavasta sanasta (gentilis).

Italiassa loppiaisnoita **Befana** tuo kilteille lapsille lahjoja ja tuhmille hiiltä. Befana olisi halunnut lähteä idän tietäjien mukaan viemään lahjoja Kristus-lapselle, mutta myöhästyi. Nyt hän paikkaa virhettään jakamalla lahjoja kaikille lapsille.

Cataloniassa lahjat saadaan **jouluhalolta**, kun se muuttuu tuhkaksi. Jouluyönä tai -aamuna lapset lyövät halkoa tikuilla, edistääkseen sen hajoamista. Sen jälkeen heidät lähetetään toiseen huoneeseen ja lahjat ilmestyvät takan eteen.

Jenny Nyströmin joulukortissa tontun kelkkaa vetää poron sijaan vuohipukki.

Kuva: Wikimedia Commons

Pyhän Nikolaoksen apurit

Euroopassa pyhä Nikolaos harvoin liikkuu yksin. Joskus hänellä on mukanaan **Christkind**, toisinaan Krampus tai Zwarte Piet.

Krampus on demoninen vuohipukki. Usein pyhä Nikolaos taluttaa Krampusta ketjun päässä, mikä kuvaa hyvän voittoa pahasta. Krampuksen juuret ovat talvipäivänseisauksen hedelmällisyysrituaaleissa, missä toimitettiin vuohiuhri. Toisinaan Krampuksen tilalla on toinen ilkeä hahmo, joka saattaa esimerkiksi kuulustella, osaavatko lapset rukouksensa.

Zwarte Piet saattaa ulottaa juurensa mytologiseen Odin-jumalaan saakka. Odinilla oli apurinaan kaksi mustaa korppia, jotka kuuntelivat savupiipuista ihmisiä, ja näin Odin sai selville heistä kaiken. Tieto lasten kiltteydestä ja tuhmuudesta on siis näiden mustien (tai nokisten) hahmojen ansiota.

Valitettavasti siellä, missä Zwarte Piet tunnetaan, tummaihoiset ihmiset on liitetty siirtomaa-aikoina muullakin tavalla palvelemiseen, sillä Benelux-maihin tuotiin paljon orjia Aasiasta ja Afrikasta. Onkin todennäköisempää, että Zwarte Piet on yksinkertaisesti pyhän Nikolaoksen orja.

Zwarte Pietin historiaa on yritetty selittää esikristillisellä mytologialla. On kuitenkin todennäköisempää, että hahmon juuret löytyvät siirtomaahistoriasta. Zwarte Piet on ”pukin pikku apuri”, toisin sanoen ihmiskaupan uhri ja orja.

Zwarte Pietillä on sama tehtävä kuin Krampuksellakin, eli hän edustaa hyvän pyhän Nikolaoksen rinnalla pahaa. Tummaihoisilla ihmisillä ennen peloteltiin lapsia, sillä heitä pidettiin villi-ihmisinä, ja tumman ihonvärin nähtiin viittaavan pimeään sieluun. 1980-luvun lapset Suomessakin opetettiin leikkimään rasistista ”Kuka pelkää mustaa miestä” -leikkiä.

Kaikki perinteet eivät ole säilyttämisen arvoisia!

Kuva: Wikimedia Commons

Mikä on lahja?

Lahja annetaan saajalleen kiitoksen, arvostuksen ja rakkauden osoituksena. Kristillisessä kulttuurissa lahja ja uhri ovat synonyymejä. Uhrilahja on Jumalalle kannettu kiitos.

Ihminen on kiittävä, eukaristinen olento. Meidät on luotu kantamaan lahjoja.

Kuva: Ekaterina Duka (julkaistu luvalla)

Pyhät lahjat

Jumalan lahja ihmiselle on **talentti**. Se on kutsu pyhittää maailmaa, kutsu etsiä rauhaa, puolustaa köyhiä, heikkoja ja sorrettuja ja kutsu palvella kaikessa lähimmäistä.

Sellaista, jolla on paljon talentteja, kutsutaan lahjakkaaksi.
Lahjakkaalta odotetaan, että hän käyttää lahjojaan lähimmäistensä hyväksi ja Jumalan kunniaksi.

Jolle on paljon annettu, siltä paljon vaaditaan,
ja jolle on paljon uskottu, se pannaan paljosta vastaamaan.
Luuk. 12:48

Inhimilliseen kulttuuriin kuuluu vastalahja. Vähintäänkin alitajuisesti lahjaan sisältyy jokin toive. Tästä syystä protestantit suhtautuivat kriittisesti myös Jumalalle kannettuihin, aineellisiin lahjoihin – meidän pienuutemme ei mahdollista meille lahjanantoa ilman toivetta vastavuoroisuudesta. Protestanttien näkemyksen mukaan tämä rinnastui kaupankäyntiin Jumalan kanssa.

Tämä vastavuoroisuuden dynamiikka ihmisen ja Jumalan välillä, kirkastuessaan, on kuitenkin se, mitä kutsumme rakkaudeksi. Se on osallistumista toiseen, kommuuniota, joka ei perustu henkilökohtaiseen hyötyyn tai voitontavoitteluun. Se on jatkuvaa kiitosuhria, eukaristiaa.

Jumalan lahja ihmiselle on armoa. Se ei odota mitään takaisin, vaan synnyttää rakkauden. Ja rakkauden kohteelleen jokainen haluaa antaa aivan kaiken.

Lahjan paketoimisesta

Lahjan antamiseen on aina kuulunut jossain määrin odotuksen ja yllätyksen elementti. Lahjojen piilottaminen kenkiin, sukkiin, tyynyn alle tai johonkin, mistä lapset etsivät sen, on ollut tapa luoda jännitystä ja tehdä lahjan saamisesta samalla leikki. Samaa perinnettä edustavat leipiin ja kakkuihin piilotetut kolikot (ks. 1.1. ja 6.1.)

1900-luvulla yleistyi länsimaissa tapa paketoida lahjat paperiin. Tämä oli myös tapa ”piilottaa” lahja, vaikka se olisi ollutkin esillä, esim. joulukuusen alla. Lahjojen paketoinnin yleistyttyä lahjoista haluttiin tehdä entistä kauniimpia ja kauppoihin alkoi ilmestyä lahjapapereita, sellofaaneja, lahjakasseja ja muuta paketointirekvisiittaa.

Lahjapaketeista syntyy valtavat määrät jätettä, minkä lisäksi ne ovat turha kuluerä juhla-aikana, kun moni joutuu muutenkin miettimään rahojen riittävyyttä. Kristityn kannattaa siis miettiä, mikä paketoinnin merkitys on. Lahjat voi yhtä hyvin piilottaa, tai kääriä vaikka sanomalehteen. Lahjakasseja voi käyttää moneen kertaan ja käsityötaitoinen voi ommella kestolahjakääreitä tai -kasseja.

Lahjan voi hyvin myös antaa toiselle suoraan käteen, ja sanoa ”Tämä on sinulle. Hyvää juhlaa!”

Lahjan antaminen on rakkautta, ei kaupankäyntiä.

Kuva: Wikimedia Commons/ Naturpuur

Kristityille kaikkien lahjojen prototyyppi on Kristuksen uhri. Jumala alensi itsensä ja syntyi ihmisen lihaan. Hän otti ihmisluonnon ja kuoli ristillä, noustakseen kuolleista.

Hänen täyteydestään me kaikki olemme saaneet, armoa armon lisäksi. (Joh. 1:16)

Joulu ja pukki

Pan

Roomalaisessa mytologiassa on Pan-niminen jumala, joka on puoliksi mies, puoliksi vuohi. Myöhemmin Pan lainasi paljon olemuksestaan kristinuskon paholaiselle, joka kuvataan usein kuten Pan: pukinsarvisena, irstailevana ja pelkoa herättävänä.

Suomen kielen sanat panhuilu ja paniikki juontuvat Pan-jumalasta.
Pan sekä soitti huilua, että herätti pelkoa
Lisäksi Pan oli melkoinen irstailija.
Tästä on saanut alkunsa epäimarteleva pukki-nimitys.

Kuva: Wikimedia Commons/ Jomafemag

Talvipäivänseisauksen vuohiuhri

Aurinko on talvipäivänseisauksen hetkenä suoraan Kauriin kääntöpiirin yläpuolella. Tällöin myös astrologisissa horoskoopeissa alkaa Kauriin tähtimerkin aika. Tästä syystä kauris onkin talvipäivänseisauksen vertauskuva. Skandinaaviset ja slaavilaiset kansat saattoivat talvipäivänseisauksena uhrata nuoren vuohen. Pukin sarven nähtiin viittaavaan myyttiseen runsaudensarveen (lat. cornucopia), joka ravitsee ihmisiä. Vuohiuhri turvasi hedelmällisyyden tulevana vuonna. Talvipäivänseisauksen perinteissä pukki olikin myönteinen viriiliyden ja yltäkylläisyyden vertauskuva.

Kauris merkitsi alun perin pukkia eli urosvuohta.
Nykyään kauris on peuran synonyymi ja sillä viitataan hirvieläinten alaheimoon.

Kuva: Pixabay/ ambquinn

Capricornus on latinaa ja tarkoittaa pukkia eli sarvekasta urosvuohta. Se on myös latinankielinen nimitys kauriin tähtimerkille.

Yulepukki

Skandinaavit säästivät syksyllä sadonkorjuun viimeisen viljakimpun uhrilahjana. Talvipäivänseisauksen yule-juhlassa siitä tehtiin pukin muotoinen hahmo, yulepukki. Yulepukin tekeminen oli tapa kiittää menneen vuoden sadosta ja toivoa onnea uuteen satovuoteen.

Lähes jokaisesta pohjoismaisesta, tai ainakin suomalaisesta kodista, löytyy joulunaikaan olkinen vuohipukki tai useampi. Koristeen juuret ovat yule-juhlassa.

Kekrin, joulun ja loppiaisen vuohivieraat

Vuohipukit kuvaavat siirtymää vanhasta uuteen. Ne ovat hedelmällisyyden ja runsauden vertauskuvia. Vanhat satokauden loppuun, talvipäivänseisaukseen ja uuden vuoden alkuun liittyvät rituaalit elävät edelleen monissa kulttuureissa.

Koza (*Коза*, vuohi) on slaavilainen hahmo, joka kiersi kylillä koliadan aikana. Päällään kozalla oli nurinperin käännetty turkki tai lampaannahka ja kasvoillaan vuohinaamari. Taloon käydessään koza esitti rituaalisen tanssin, jonka tarkoitus oli karkottaa pahoja henkiä ja turvata tulevan vuoden sato. Joskus asiaan kuului myös näytelmä, jossa koza uhrattiin ja se heräsi eloon viljavana satona. Toisinaan koza ”kylvi” talon ja talonväen päälle jyviä – perinne, mikä on elävä edelleen Romanissa uudenvuodenpäivänä.

Joskus kozan mukana kulki karhu ja muista hahmoja. Perinnettä harjoitettiin Karjalassa asti, mutta koska pahojen henkien kuvaaminen sisältyi perinteeseen, kirkko halusi kitkeä vuohipukin vierailut. Aikanaan koza ja koledaarit sulautuivat yhteen. (Ks. 25.12.) Länsi-Suomessa vastaavaa perinnettä edustivat kekri- ja nuuttipukki.

Kuva: Wikimedia Commons/ Pilyugine o

Slaavilaisessa Koliada-juhlassa kunnioitettiin auringonjumala Dazhbogia. Dazhbog kuvattiin joskus valkoisena vuohena. Edelleen Itä-Euroopan maissa on tapana, että koljada-laulajat kantavat mukanaan olkipukkia tai yksi heistä pukeutuu vuohipukiksi.

Suomessa **kekri- ja nuuttipukki** kuuluvat vanhaan kansanperinteeseen. Vuoheksi pukeutuneet nuoret miehet kiersivät talosta taloon remuten ja vaatien ruokaa ja olutta. Kekripukki vieraili taloissa lokakuun tienoilla, kun juhlittiin satokauden päättymistä ja hyvästeltiin vanha maatalousvuosi. Nuuttipukin vierailu oli tärkeä rituaali, joka päätti pitkän joulun juhla-ajan. Nuuttipukki kiersi kylillä vanhana Nuutinpäivänä, 7.1.

Sekä kekri-, että nuuttipukki olivat melko anarkistisia hahmoja. Ne edustivat hallitsemattomia voimia, joita piti lepytellä. Totuttuja käytösnormeja rikkova hedelmällisyysriitti ei aina sulautunut pietistiseen mielenmaisemaan. Pukit yhdistettiin joskus paholaiseen ja niiden villiä viriiliyttä pidettiin rivona. Kekripukin toinen nimi olikin köyripukki, mistä taas tulee ilmaisu köyriä.

Myöhemmin kekri- ja nuuttipukki sulautuivat yhdeksi. Kekri ja loppiainen sulautuivat jouluun, josta tuli vuoden tärkein juhla. Näin syntyi joulupukki.

Kuva: Picryl

Suomalainen joulupukki herättää edelleen hieman pelonsekaista kunnioitustakin taloon tullessaan ja kysyessään ”Onkos täällä kilttejä lapsia?” Kysymys selvästi sisältää kaikuja kekri- ja nuuttipukin asenteesta.

Vaikka pukki ei esikristillisessä perinteessä varsinaisesti ollut paha hahmo, hedelmällisyysriittien mytologia oli osin dualistista. Ne kuvasivat pahan ja hyvän, sekä kuoleman ja elämän paritanssia. Hedelmällisyysriitit olivat osin seksuaalisia, minkä lisäksi vuoden pimeänä aikana, ja vuoden nivelkohdissa tämän- ja tuonpuoleisen rajapyykin ajateltiin siirtyvän lähemmäs. Rituaalit sisälsivät näin ollen elementtejä, joita kristillinen kirkko ei kyennyt sulattamaan uskonnonharjoitukseen. Sekä ortodoksinen, että katolinen kirkko on pyrkinyt eroon kansanperinteestä, missä ihmiset pyrkivät ruumiillistamaan pahuutta tai pahoja henkiä. Tässä se on harvoin täysin onnistunut.

Muun muassa Saksassa ja Itävallassa **Krampus** vierailee lasten luona pyhän Nikolaoksen kanssa ”Krampuksen yönä”, eli pyhän Nikolaoksen juhlan aattona. Pyhä Nikolaos on hyvä pukki, joka jakaa lapsille lahjoja. Krampus on paha pukki, joka pelottelee ja rankaisee lapsia. Paikoin järjestetään myös Krampus-kulkueita, jossa hirviömäiset Krampus-hahmot kylvävät ihmisiin kauhua.

Pyhä Nikolaos ei koskaan ole täysin kyennyt kesyttävään remuavia sarvipäitä. Kansanperinteessä lempeyden esikuvan rinnalla elää pahoja pukkeja. Joskus ne yhdistetään jopa itse paholaiseen. Ehkä tämä kuvastaa keskiajan ihmisen dualistista maailmankuvaa.

Vaikka Krampus on paha, hän kuitenkin palvelee pyhää Nikolaosta ja tämän merkiksi pyhä Nikolaos taluttaa Krampusta ketjussa. Kuvassa Krampus kuulustelee lapsilta pyhäkoululäksyjä. Ken osaa hyvin avemariat ja isämeidät, saa pyhältä Nikolaokselta lahjoja.

Hassutteluna tämä vielä menee, mutta uskontokasvatuskeinona se on hengellistä väkivaltaa.

Kuva: Flickr/ Dave

Romaniassa ja Bulgariassa uuden vuoden vuohitanssit ovat elävää perinnettä. Romanialaiset **caprat** ja bulgarialaiset **kukerit** esittävät vuohitansseja ja muita rituaaleja uuden vuoden kunniaksi. Nämä vuohet ovat kuitenkin hyvällä asialla ja niiden tarkoitus on karkottaa pahaa.

Vastaavia vuohirituaaleja tunnetaan Serbiassa, Kroatiassa, Sloveniassa, sekä Slovakiassa, Puolassa ja Liettuassa asti. Joskus vuohirituaalit yhdistetään kevääseen ja karnevaaliaikaan. Virossa taas naamioituneet pukit, Mardisandid, kiertelevät ovilla Martinpäivänä (ks. 11.11.)

Kuva: Wikimedia Commons/ Matthew Black

Pukin reki vai ukkosenjumala?

Skandinaavien Odin-jumala, jota juhlittiin yule-juhlana, muistuttaa joulupukkia. Odin kuvataan vanhana, pitkäpartaisena. Hän on kaikkinäkevä ja -tietävä, sekä palkitsee lahjoilla hyvät. Hänen poikansa, ukkosenjumala Thor taas ajaa vaunuilla, jota vetävät kaksi vuohipukkia.

Kuva: Wikimedia Commons/ Anne-Lise Heinrichs

Pieni olkinen koriste kantaa valtavan määrän kulttuurihistoriaa: roomalaista mytologiaa, talvipäivänseisauksen hedelmällisyysrituaaleja ja paikallisia kansanperinteitä.

Joulupukki, joulupukki,

valkoparta, vanha ukki!

Eikö taakka paina selkää?

Käypä tänne, emme pelkää.

File:Julbocken 1912.jpg - Wikimedia Commons

Nikolaoksen-päivän herkut

Nikolaoksen päivä on **ortodoksinen pikkujoulu**! Silloin paastosääntöjä kevennetään ja katetaan juhlapöytä, sekä annetaan lahjoja. Suomessa on samana päivänä myös itsenäisyyspäivä, joten pyhän Nikolaoksen päivä on yleinen vapaapäivä. Pöytä kannattaa laittaa koreaksi!

Juhlapäivänä paastosäännöt sallivat rasvan, alkoholin ja kalan. Pääruoka pyhän Nikolaoksen päivänä onkin perinteisesti juuri kala. Kun kyseessä on vielä jouluun valmistava juhla, voi jouluruokien ystävä hyvin kattaa laatikot, rosollit ja muut joulun kasvisruuat kalan kaveriksi.

Keski-Euroopassa on vanha perinne leipoa pyhän Nikolaoksen päivänä **pullapiispa**, saksaksi Stutenkerl tai Weckman. Pullaukosta tulee piispa, kun sille laitetaan karkkikeppi paimensauvaksi!

Protestanttisuuden vallattua alaa Euroopassa, haluttiin pyhien kunnioitus kitkeä ja piispan sauvasta tuli piippu. Tänä päivänä mm. Saksassa leivotaan pyhän Nikolaoksen päivänä piippua polttelevia pullaukkoja. Vastaava on tapana myös Martinpäivänä (ks. 11.11.) Ortodoksit kuitenkin laittavat pyhälle esipaimenelle paimensauvan oikein päin käteen.

Sisiliassa bysanttilaisen riituksen katolisella kirkolla on omaleimainen pyhän Nikolaoksen päivän perinne. Juhlan aaton ehtoopalvelusta varten valmistetaan erityinen pyhän Nikolaoksen artos, johon on painettu sinetillä pyhän kuva. Artoklasiassa (litanialeipien siunaamisessa) pyhän Nikolaoksen artos, Panuzza di San Nicola, siunataan ja jaetaan kirkkokansalle joko heti tai seuraavan päivän juhlaliturgian jälkeen.

Panuzza di San Nicola ::: St. Nicholas Center

Venäjällä ja Ukrainassa leivotaan **Mykolaychyky**-keksejä. Ne ovat hunajalla makeutettuja, täytettyjä pieniä kakkusia, jotka muistuttavat pryaniki-keksejä. Mykolaychyky-keksejä laitetaan lasten tyynyn alle.

Alankomaissa pyhä Nikolaos tuo **kruidnoten**-keksejä. Ne ovat pieniä, kolikkoa muistuttavia pipareita, joita pyhä Nikolaos tai Zwarte Piet heittelee lasten päälle makeisten kanssa. Tänä päivänä piparien heittely on hygieniasyistä vähentynyt, mutta pipareita löytyy edelleen lasten kengistä ja sukista. Nykyään kekseissä on usein suklaakuorrute ja niitä myydään monen makuisina.

Kruidnoten-keksien heittäminen lasten päälle on yhdistelmä kahdesta vanhasta perinteestä. Yhtäältä ne kuvaavat pyhän Nikolaoksen kolikoita, sillä ne ovat pieniä ja pyöreitä. Toisaalta ne viittaavat esikristilliseen hedelmällisyysriittiin, missä toista siunataan heittämällä tämän päälle jyviä. Jyvien heittely on edelleen tapana häissä (ks. 1.10.) Romaniassa sitä harjoitetaan myös uutenavuotena (ks. 1.1.)

Alankomaissa syödään Nikolaoksenpäivänä myös **pepernoten**-keksejä. Pepernoot on pehmeä ja sitkoinen, kun taas kruidnoot on kova ja rouskuva.

Kuva: Pixabay/ Ylanite

Kruidnoten

1 kuppi /150 g jauhoja
1,5 tl leivinjauhetta
½ kuppia /100 g sokeria
2 tl kanelia
½ tl suolaa
1 tl anista
½ tl valkopippuria
2 rkl / 30 g voita
1 muna

Sekoita kuivat aineet. Nypi sekaan voi. Sekoita joukkoon muna.

Tee kolme pötköä. Leikkaa pötköt paloiksi ja tee palloja. Paina pallot kolikoiksi. Anna vähän tilaa levitä. Paista 200 asteessa noin 10 min.

Huom. Jos mielit noudattaa paastosääntöjä, korvaa voi vegaanisella margariinilla ja muna kikhernevaahdolla.

Alankomaissa pyhä Nikolaos heittelee lasten päälle kruidnoten-pipareita. Kyseessä on todennäköisesti esikristillinen terveyden, kasvun ja siunauksen toivotus. Siementen heittäminen toisten päälle on tapana mm. häissä, sekä paikoin uutena vuotena.

Tänä päivänä pipareita saa suklaakuorrutteella ja eri mauilla.

Kuva: Pixabay/ inekehuizing

Kuva: Pixabay

Saksanpähkinät kuvaavat Jumalansynnyttäjän kohtua tai Kristuksen syntymäluolaa. Siksi pyhä Nikolaos tuo niitäkin joulun edellä. Lisäksi pähkinät ovat olleet tärkeä ravintoaineiden lähde joulupaaston aikana.

Kuivatut appelsiinit: Katso ohje ja kuivata sitrukset itse - Kotiliesi.fi

Kuva: Pixabay/ garalt

Joulukoristeet ilmentävät suuria kertomuksia. Keltaiset joulupallot kuvaavat pyhän NIkolaoksen rahasäkkejä. Punaiset joulupallot kuvaavat paratiisin hedelmiä.

Merenkulkijoiden ja matkustavaisten suojelija

Kuva: Flickr/ Christina Cholidou

Kreikassa koristellaan Nikolaoksen päivänä **veneitä ja laivoja**, sillä p. Nikolaos on merenkävijöiden suojelija. Koristellut veneet ovatkin Kreikassa perinteinen joulunajan koriste ja edelleen yleisempi kuin esim. joulukuusi. Satamissa koristellaan oikeita veneitä, mutta myös kodeissa koristellaan veneiden pienoismalleja. Toreilla ja julkisilla paikoilla tehdään veneenmuotoisia valoinstallaatioita.

Kuva: Flickr/ Robert Wallace

Merenkulkija-käsite on laajentunut kaikkiin kulkijoihin. Tästä syystä matkaikoneissa on yleensä Jumalansynnyttäjän ja Kristuksen lisäksi nimenomaan pyhä Nikolaos.

Tyypillinen autoon tai muuhun kulkuneuvoon kiinnitettävä triptyykki, missä on kuvattu Kristus, Jumalansynnyttäjä ja pyhä Nikolaos. Matkaikonia voi kulkuneuvon lisäksi kuljettaa vaikka kassissa tai taskussa.

Jumala, anna minulle vakaa käsi ja valppaat silmät,
ettei kukaan reittini varrella vahingoittuisi.
Sinä olet antanut elämän, ja rukoilen,
ettei mikään tekoni veisi tai vahingoittaisi tätä lahjaa.
Rakas Herra, varjele matkakumppaneikseni uskottuja
kaikelta pahalta ja onnettomuudelta.
Opeta minua, että autollani palvelisin toisten tarpeita.
Suo, ettei vauhdin hurma ja kaahaamisen halu
estäisi minua näkemästä maailmasi kauneutta.
Ja että hyvillä mielin ja huomaavaisena saisin kulkea tietäni.
Aamen.

Kuljettajan rukous – Ortodoksi.net

Vinkkejä pyhän Nikolaoksen päivän viettoon kotona

Lahjojen antaminen pyhän Nikolaoksen päivänä sopii kaikenikäisille. Lahjan ei tarvitse olla kallis tai erikoinen. Se voi olla mandariini tai vaikka kolikko, jolla toinen voi ostaa tuohuksen kirkossa.

Kuva: Pixabay/ Hans

Vaatimaton pyhän Nikolaoksen päivän lahja ilahduttaa aikuistakin. Tässä pyhä esipaimen on jättänyt kenkiin monenlaisia paastoherkkuja.

Lapsille Nikolaoksenpäivästä voi helposti tehdä yhden vuoden odotetuimmista päivistä. Edellisenä iltana kannattaa kertoa lapsille pyhästä esipaimenesta ja jättää kengät esille, sekä laittaa niihin porkkanat. Lasten nukahdettua kengät voi täyttää perinteisillä Nikolaoksenpäivän herkuilla, joita lapset tietävät odottaa joka vuosi. Halutessaan voi ensimmäisen joululahjankin antaa jo tässä vaiheessa.

Kenkiin voi laittaa myös jotain jaettavaa. Näin voi lapselle kertoa samalla pyhästä esipaimenesta, joka aina jakoi omastaan muille.

Nikolaoksenpäivä on hyvä päivä myös muistaa naapureita, kummilapsia, työkavereita tms. Aineeton lahja on aina hyvä idea.

Filantropian kautta voi antaa aineettomia lahjoja.

Jos haluat jännitystä päivään, tee salainen hyvä työ, aivan kuten pyhä Nikolaoskin teki.

Kotileipurien kannattaa kunnioittaa pyhää esipaimenta leipomalla pullapiispan paimensauvoineen, tai keksikolikoita (kruidnoten).

Itsenäisyyspäivä

Rukous esivallan puolesta – Ortodoksi.net

Rukous Suomen itsenäisyyspäivänä – Ortodoksi.net

Suomen ortodoksisen kirkon taival itsenäisenä paikalliskirkkona alkoi Suomen itsenäistyttyä. Itsenäistymisen myötä Suomen hiippakunta irtaantui Moskovan patriarkaatista ja liittyi vuonna 1923 Konstantinopolin ekumeenisen patriarkaatin alaisuuteen autonomisena paikalliskirkkona.

Kirkkokuntamme ensimmäinen piispa oli virolaissyntyinen Herman Aav (1925–60). Hänen seuraajansa, arkkipiispa Paavali (1960–87), kehitti voimakkaasti kansallista ortodoksista kulttuuriamme ja syvensi suhteitamme muuhun yhteiskuntaan. Hänen seuraajansa arkkipiispat Johannes (1987–2001) ja Leo (2001–24) jatkoivat hänen työtään.

Suomen ortodoksinen kirkko tänä päivänä on monikulttuurinen, ulospäin suuntautunut, ekumeeninen ja kulttuurisesti omaleimainen. Arkkipiispana on vuodesta 2024 asti toiminut Helsingin ja koko Suomen arkkipiispa Elia.

Suomen ortodoksinen kirkko vietti 100-vuotisjuhlaansa vuonna 2023. Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka Bartholomeos kiitti puheessaan kirkkoamme esimerkillisyydestä ja kehotti meitä tulevaisuudessakin vaalimaan avoimuutta, inklusiivisuutta ja nuoruuden henkeä.

Lue tästä koko puhe.

Pyhän Nikolaoksen päivä on suuri juhla. Lempeyden esikuvan lisäksi juhlimme maamme itsenäisyyttä. Suomalaisessa kalenterissa 6.12. on yleinen vapaapäivä.

[Yle Areena: Horisontti, Millainen on juuri 100 vuotta täyttänyt Suomen ortodoksinen kirkko?]

Vihkosen laati Maura Ihatsu Kreditoimattomat kuvat Maura Ihatsu